

VÖNEKI LUCERNÁSA.

I.

BARTUC évek óta kérte a lucernást, de Vőneki nem állt kötélnek. Ez a lucernás három holdnyi földdarab volt, rézsút beéke-
lődve Bartuc birtokába; régen fájt már a foga rá, próbálta szép szóval, rábeszéléssel, hiába; pörrel fenyegette meg, évekig haragot tartottak a fundus miatt, de a konok paraszt nem engedett. A kártevések kölcsönbe estek, ha Bartuc elszántott a határos mesgyevonalból, a másik oldalon visszaszántotta azt Vőneki megint. Mári, a Bartuc ivadék hiába eresztette rá a salátáskertre a tavaszi libákat, Miska, a Vőneki-gyerek viszonzásul süldőkkel turatta ki a legszebb krumplifészkeket, paszulyhárttyákat, dinnyeágyásokat.

Híres haragosok voltak ők, egymással való huncutkodásaikról három határban beszéltek, a népek még jobban uszították is őket, mert ilyen a gyarlandó emberi természet, közmulatságot csinál a haragosok veszkődéséből.

Jó néhányszor megjáratták egymással a törvényt is. Hol Bartuc érte dinnyelopáson amazokat, de legtöbbször tilosba-legeltetésen, mikor is elkobozván az állatokat, váltságpénzt ítéltetett meg magának, hol Vőneki tekerte ki szomszédasszonya átóvakodott kotlósainak nyakát. Volt közöttük súlyos testi sértés is, amikor Vőneki úgy oldalba trafálta Bartuc kéthetes kiscsikáját a féltéglával, hogy csontja törött a szegény jószágnak, ami nyilvánvaló cudarság és fürtelem az oktalan állattal szemben, mit tudja az bolond jókedvében, hogy a gledicsiasövényen túl idegen ország kezdődik, gyűlöletes terület, ellenséges föld, mikor hiszen épúgy sárgállik ott is a csalamádé a napragyogásban.

Egymás testi gúnyájában különösképp mégsem tettek kárt. Elkerülték a komoly tusakodásokat, legkivált a két ember, még a városba menet is kitértek egymás előtt és Bartuc kerülőutat választott, jöllehet a kövesútig félórát elvesztegetett a dülő csapásán. A szívükbe áporodott sötét harag mérge így aztán némi okossággal is felvértezte mind a kettőt. Önnön vérük lobogásából ismertek rá az ellenfél indulataira, bicskán kívül ölőszerszámot egyikük sem vett magához szívesen, féltek, hogy romlásba dönti őket egyszer valami nekiszilajodott fenekedés. Minek veszedelemmel tetézni a bajt, a folyton jelenlévő harag és utálkozás is elég indulataltató gyönyörűség a földművelő szegény embernek.

Igy aztán lassan kezdett megállapodni köztük a viszony. Bartuc már föl sem vette, amikor Vőneki így szólította loncsos pulikutyját :

— Batuc, ne ... ne ... ne! — fenne hogy ögye ki nevedbül a bötüt!

Még loncsosabbat szerzett a csordásoktól és ő meg így tiszteltette házanépével az ebet:

— Neki, neki ... Vőneki! ... hogy a fejed a hátadon nyőne ki!

Ilyen bohókás komiszkodásokban csendesedett el a lucernás megvételi szándékán elindult gyűlölködés. Két év után már egészen megszokták a kutya-macska barátságot, amint hogy a kutya is megszokja a macskát ennyi időre, különben sem igen fogyasztják el magukat az egymásnak való udvarlásban a külvilágbeli parasztnépek. Minek is, hiszen az úrféle sem cselekszik másképen, miért adjon példát épen a paraszt, tanulságos és épületes példázatokat egymás szeretetéről, becsüléséről és megsegítéséről — az uraknak ... Kifordított állapot lenne, ha nem felülről jönne a jó, a példa és az áldás ... ha meg nem jön, ki a hibás benne?

II.

Elég az hozzá, hogy ilyen haragfelleget szomszédsági környezetben nevelkedett fel a két gyermek. A szülők viszálykodása rájuk is átragadt és bizony Miska sok haját kicsupált a Mári leányzó fejbúbjáról, ha elkaphatta az iskolaudvar sarkában, a libalegelőn, vagy vasárnap délutánonként a lóúsztató réjtjén, míg a nagyok «szalaggyon a legvégét» játszottak, ők meg ott bujkáltak, sündörögtek az ezerráncú szoknyák, meg a glancos csizmaszárak között.

Dehát ez a harag, mely náluk nem táplálkozhatott komolyabb földharácsolási indulatokból, nem sokkal volt acsarkodóbb a többi kutyülegény, meg süldőlány zsörtölődésénél. Egy rekkenő augusztusvégi napon pedig hirtelen valami egészen másforma érzésbe csapott át, különös szívetbízsergető kíváncsiságba, vágyba, érdeklődésbe. Igaz, hogy ekkor már tizenhetedikbe fordult a Miska, a leány is csak két évvel maradt mögötte, apjaik gazdaságába voltak befogva régen, mint első gyerekek. Miska sugár, feketefürtös, erős legény, félig ember-számban, szánt, kapál és állatokat ajnároz régen, Mári meg az anyja mellett, teheneknél és a salátáskertben, annak rendje és módja szerint, ahogy ez a zsüptetejes tanyákban szokás. Voltak persze mindkét részről vagy négyen-ötven testvéreik is, elegyesen fiú, meg leány, de merthogy épen őket kerítette össze a végzet és a véletlen, hogy sorsuk és életük folyása egyszerre csak egymásba kapcsolódott, el kell mondanani, hogy mi is történt velük azon a rekkenő, augusztusvégi napáldozaton?

Legelsőbb is a dologhoz tartozik az a terebélyes, lantágú masánszki-almafa, amelyik a Bartucék portavégén állott és árnyékkal, meg néhány oldalággal átszolgált Vőnekiék szőlőmesgyéjére. Ami ilyen határvonalon átpotyog, alma, vagy akármiféle gyümölcs, igencsak a föld gazdáié az, aminthogy ez is az igazság, mert az árnyékért gyümölcseel

fizetnek az élőfák a földnek. (Bár így tennének a föld emberei is, jószó és jótett gyümölcsseivel... cserébe az egymásra vetett árnyékokért.)

Ezidén is átesett már néhány garabolyra való és mert az előző éjtszaka igen erős volt az alszél, az öreg Vőneki odaszólt az ámbituson lustálkodó Miskának:

— Eriggy már, hé! Szödd össze azt a faajja almát ott a szőlőben, majd pitét csinál belülre anyád vasárnap.

Mert nagyon szerette az édestésztát, kiváltképen, ha a szomszéd almájából került bele a bélés.

Miska, aki szalmaszállal piszkálgatta a fogait és nagyon fáradt volt a napi munkától — a lucernát vágta épen, a gabona be volt takarítva régen — dűnnyögve kotorta elő a garabolyt és elballagott a fa irányába.

A büszkebokrok sűrűjében, némelyik a szőlőhártyák vonalába gurulva, egy-kettő a tyúkhúr indái közé rejtezkedve el, ott mosolyogtak, incselkedtek az áthullott idegen almák. Bukdácsolva szedegette őket a szakajtóba.

Egyszerre csak valami vékony, édescsengésű hang szólalt meg a feje felett, szinte nem is emberi szájból hullajtott szavakkal, hanem mintha apró hajnalicskavirágok csengetyűznének:

— Ni... ni... ni... Misi!...

Miska felnézett a fára és alig vette észre a lombok közé bujt leányt, akit ugyancsak almát szedni küldtek ki a tanyából.

— Te vagy az, Mári? — szólt fel.

— Ki vóna?

— Szödöd?

— Szödöm.

A hanyatló nap biborsugarait megszürték a lombok és a leány mezíten lába átrózsállott közöttük. A sihedert könnyű szédülés fogta el, amint felnézett rá és szemére nedvesség fátyolosodott.

— Gyere le, Mári! — kérte.

— Nem én...

— Gyere, ha mondom!

— Félök...

— Tüllem? Miért?

— Bánt.

— Butacsira, miért bántanálak?

— Nem tudom...

— Na, gyere!

A leány néhány ággal lejjebb lépett, de ott már látható lett a könnyű kartonszoknya, meg a blúz is. Hirtelen összekuporodott az ágon és maga alá kapta szoknyáját.

— Ha nem néz ide, leszállok.

— Nem nézők...

Mint egy színes, könnyű vitorla, mint a lebukó tarka papir-

sárkány, hirtelen leugrott. Oly lágyan puffant a homokra, hogy Miska észre sem vette és már ott kacagott vele szemben.

— Na!... Itt vagyok!

Jobbkarján a garaboly félig telve volt már almával. Egyet kivett belőle és beleharapott. A kicsorduló lé végigfolyt szája két sarkán és álláról alácsöpögött a homokba.

— Aggy neköm is — kérte a siheder.

— Ne! — nyujtotta neki oda, de amaz nem harapott bele, hanem átkapta a derekát és magához rántotta.

— Ne... Na, ne...

Darabig így dulakodtak, Miska meg akarta csókolni, de a leány kisiklott az ölelés alól és elkapkodta száját a levegőbe cuppanó csókok fölött. Lehelletük összevegyült és a langyos nyári alkonyat felkavarta fiatal vérüket. Most kiáltás hallatszott Máriék tanyája felől, elnyujtott, hosszú kiáltás:

— Máriiii!... Gyere már! Hallod-e, Mári?

— Jaj a szülém!... Eresszön el... Möglátnak...

Kitépte magát a fiú karjai közül és elfutott.

III.

Ettől kezdve, hacsak teheték, találkoztak. Titokban, percekre, rövid negyedórákra, ravaszul kieszelt véletlenek segítségével, hol a földek között, mikor ebédet vitt a leány az apjáéknak és messze elkerült a túlsó dűlőre, hogy a fiúval beszélhessen és azután futással hozza be az időt hazáig.

Egyikük sem merte bevallani az egymáshoz való hajlandóságot, a haragos öregeknek meg épen nem szóltak, gondolták, hogy akkor végkép eltiltják őket egymástól. Csakhogy a pusztán nem maradhatnak sokáig véka alá rejtve a dolgok, egy napon Bartuc ráförmedt a leányra:

— Ha mégegyszer möglátlak avval a kölökkel, te Mári, a derekadat töröm le!

Miskát vasvillával fenyegette meg Vőneki:

— Nem nézhetöm, hogy avval a fattyúval cicázol! Abbahagyod, vagy kotródsz a háztul!

Annál jobban megszerették egymást. Fiatal szívükben feloldódott és édes boldogsággá változott át a keserű harag, de nem volt mit cselekedni és most már igazán csak titokban találkozhattak, lopva, hajnaltájon, vagy késő éjtszaka, főképp a hetivásáros napokon, amikor kocsival távozott el a tanyából a két családfő a városi piacokra. Miska az istállóból surrant ki ilyenkor, a leány meg hátul mászott ki a kamrablakon, úgy futottak a dűlőút csalitosába, oda, ahol a talajvizet levezető árok bujt át a fahídon. A büröksűrűs deszkapadló hídlása alá huzódva együgyű dolgokról beszélgettek és egymáshoz simulva dide-

regtek órákon át a nedves és hideg dobogó alatt. Lázadozni nem lehetett, gyerekember volt még mind a kettő, hogy is szállhattak volna szembe a mord öregekkel...

Egy este megint kilopódkodtak a rejtekhelyre.

Szombati nap volt, az öregek aludtak már, mert hajnalban kellett indulniok a hetivásárra. Ezek a csendes estéli órák voltak az övéik, a békességbe hullott tájék csöndje, a leboruló ég szikrázó lámpásai világítottak felettük és lelküket összemosta a végtelenségbe áradó szerelem hullámmása.

— Mi lösz velünk, Mári? — vacogtak össze a fiú fogai.

— Nem tudom...

— Nem engedik, hogy egymásé lögyünk...

— Sohasem...

Ebben a pillanatban lépések zaja dobogott bele a csöndbe. Nehéz, kattogó lábdobbanások... csizma ad csak ilyen hangot a szikkadt parlagon, ez nem is két csizma, mert... közeledett a zaj... hangok morajlottak... két ember...

Szívverésük is elállott, lehúzódtak a füvek közé... Kik ezek?...

— Mögvárjuk a hajnalt? — hallatszott egy reszelős hang, amint megállottak a padlón, épen a fejük felett.

— Nem löhet már... a kutya mög van étetve...

— Hát akkó...

— Most mindjárt!

— Jó, ahogy mögbeszéltük... Kend a fejszével hátulrul, addig én odabenn...

— De náluk van-e a pénz?

— Náluk. Tegnap fizette ki a szenzál. Láttam a kocsmában...

Kétezeröttszáz pöngő...

A leány majdnem felsikoltott a deszkapadló alatt, de Miska a szájára tapasztotta a tenyerét. Halálos, hideg görcsök dermedtek a legény tagjaiba. Nyilvánvaló volt minden... ezek haramiák, biztosan az erdőszéli cigánytanyáról valók, hetek óta ott táboroznak már. Most eszébe jutott az is, hogy az apja lekicsinylő szavakkal mesélte Bartuc spekulációját a gabonával... igen, még a pénz nagysága is egyezik... kétezeröttszáz... persze, hiszen még nem vihették be a takarékbába... épen ma akarják.

Mit csináljanak most már?... Ezekkel szembeszállni, így, fegyvertelenül képtelenség, pedig a legény hihetetlen erőt érzett most magában, annyira túlcordult szívében az undor és a felháborodás.

De okosnak kellett lenni, megfontolt és kimért férfiúnak, bátornak, a föld fiának, Parasztnak.

Eközben a lépések lassan elvonultak a fejük fölül a leány apjának, Bartucnak tanyája felé. Nem lehetett vesztegetni a pillanatokot.

— Mönnek — sügta a leány fülébe, de az szegény alétan hervado-

zott a karjai között, látszott, hogy együtt nem kezdhetnek el semmit. A fiú határozott.

— Te most itt maradsz, Mári!

— Ne mőnj el... jaj — először szólott így hozzá, tegeződve a veszélyben — ne mőnj el Miska... visszagyűnnek...

— Nem hagyhatjuk apádékat... hiszen hallottad!

— Én édős Istenöm, mi lösz itt?...

— Maradj... én átszaladok a szőlőn..., ha előbb érök be a tanyába, akkó' nem lösz baj...

Reszketett a leány és visszahullott a fűre... Miska kikapaszkodott az árokból, körülfürkésztett a tájékon és nekiiramodott. Alig neszelt lábdobogása a puha homokban.

IV.

Aludt a tanya.

Csendes, kísértetiesen csendes egy ilyen tanyaudvar éjjel. A tetőre boruló lombok alatt nehéz árnyékok gunnyasztanak, még a levél is mozdulatlan, csak a tücskök muzsikálnak állhatatosan, de ezt nem is hallja az ember, mert olyan, mint az óraketyegés, amit némasággá foszlat szét a fül. Néha egy bőregér szárnya csattan az eresz alatt, az eperfaágon álmában felcsérog egy-egy tyúk, az istállóból a Riska kérődzése hallik, de egészen gyengén, amint a fogak összeharsognak a másodsor fogasztott táplálékon.

Alig látszik még a hajnali csillag, a holdvilág tányérját még csak most kezdik vasvillára tűzni az égalji csillageregetők, verhenyes folt van csak az égen arra, amerre feljön.

Bartucék alszanak már, de kell is, mert közel a pitymallat, a város két órai út, rakodni is kell, befogni a lovakat, elég, ha a kutya ébren van ilyenkor, mert a kutya meg nappal alszik...

Ámde most úgy látszik, hogy a Puli megfeledezett a szolgálatról, a virgonc, kócos eb, itteni csúfnevén «Vőneki», ahogy a haragtartó szomszéd elnevezte. Ott fekszik mozdulatlanul az udvar közepén...

Szokatlan és döbbenetes ez az elnyujtózott állati test ott a hombár előtti letaposott tisztáson. Ha most valaki így látná, rosszat sejtene mindjárt, mert éjtszaka csatangol a kutya, poroszkál, szaladozik és csupa ideg, csupa figyelem. Ilyenkor felelget a hatodik, hetedik határba a többieknek:

— Va-u-u-u... vak vak!... Mi újság nálatok, cimbora?

— U-u-u... — szűri, fodrozza vissza a választ a messzeség, amint a távoli eb felel — csak mögvagyu-u-unk..., mög, mög...

Ilyenkor perlekednek a kutyák a holddal, aki vigyorog és rájuk röhög a magasból hóka pofájával... ilyenkor csiklandozza őket a finom hegedűszó, amely Dávid király nyirettyűjéből fonódik el a hold-sugarba és amit csak a tanyai kutyák hallanak a csöndből...

Vőneki, már mint az eb, nem mozdul ott a földön. Vége van, megétették. Botvégre szúrt mérgezett húst nyújtottak neki a gonosztévők a sövényen át, illatos cigánypecsenyét, aminek nem tud ellenállani az éhes állat. Most aztán őrizetlen a tanya.

Nagy dolog ám erre künn a pusztaságban, ha a háztájék őrizetlen marad. Vályogból a fal, percek alatt meg tudják azt ásni a bitangok, hátrakerülve a tisztaszoba iránt, amely mindig üres. Nesztelen, sima munka ez, a kisszobába be sem hallatszik a dobogás. Különben is csak neki kell feszíteni a csákyát a vályogtéglának, ha egy darab kívül van, a többit ki lehet feszegetni kézzel. Nyolc-tíz tégl helyén átfér az emberi test, megközelíthető a sublótfiók, amiben a pénzt őrzik... a cimborá beadja a lyukon a baltát is, hátha szükség lesz rá, mert errefelé igen csak így kérnek kölcsön pénzt, baltával, a lacibetyárok...

Bartuc egyszerre csak furcsa motoszkálást hall az ablak alatt. Valaki járkál kívül, kapingál az ablakon, mond is valamit, de letompítja a hangot, nem lehet megérteni...

— Ki az? — ordít a paraszt és szétesapva a szűr szárnyait, talpraugrik.

Csend... A motozás abbamarad.

Bartuc felrántja a csizmákat, de csak úgy meztlábba, közben tanakodik.

— Nem ugat a kutya... ismerős talán?... vagy csak képzelődök?...

Szaporá, apró lábdobogást hall megint, csattogó zajt, ahogy a meztelen láb talpa veri a földet.

Elordítja magát, de már a pitvarajtóban, ahová kiugrik, kezében a vasvilla — oda volt készítve a ház fala mellé. Pusztai lakokban revolvert, emberölt fegyvert pótol ez a szerszám, a négyágú acéldárda, jó almothányini is, de beleszalad a húsba is könnyen, kiváltképp, ha erősek a karok, akik megtaszítják.

— Ki az, hé! — ordít ki az éjtszakába és megpillantva a döglött ebet, azonnal fölrémül eléje a veszedelem. Még nem tudja, honnét jön... az állatokat lopják-e, vagy a pénzért jöttek... sok pénz az... kétezeröttszáz pengő...

Semmi válasz, az éjtszaka csöndes, az égen fényes csillag fut keresztül.

Ingben, alsóban olyan Bartuc, mint a kísértet. Mindenre elszánt mord harag sűrűsödik agyára, tarkóján a düh emeli a hajszálakat...

Ebben a pillanatban valami mozdul a hombár árnyékában... Egy vékony, karcsú alak, furcsán integet... szól is, de csak ennyi hallatszik:

— Én vagyok...

— Ki az az én? — bömböl a megdühödött Bartuc — a zsvány mindönit az anyádnak!

És feléje rohan, mint a nekilódult állat... támadni kell ilyenkor,

nem gyerekjáték ez, éjtszaka van, messze vannak az emberlakta helyek és védeni kell a tanyát, életet, vagyont.

— Jaj, ne, ne . . . — sikolt a megtámadott . . . Bartuc észreveszi, hogy valami siheder . . . Mindegy. Mit keres itt éjnek évadján az idegen udvaron, miért emésztette el a kutyát? . . .

— Dögölj mög! — és szúr . . .

A fiút combján éri a döfés, harsogva hatol be a villa a húsba, Miska, mert ő az, elhanyaglik és magával rántja Bartuc meglódult testét. Amint így térdrebukva föléje hajol a gazda, elképedve ismeri fel Vőneki fiát.

— Te vagy? Kölyök? Mi?

— Mihály bácsi . . . — hörgi a megsebesített és míg fogai összesikordulnak a fájdalomban, zihálva mondja:

— Maradjunk csöndben . . . mindjárt itt lesznek . . . a zsványok . . . Kihallgattuk őket . . . előre szaladtam . . . a pénzt akarják . . .

— Mit mondasz? . . . Kik?

— A cigányok . . . balta is van náluk, rabolni gyűnnek . . . jaj . . . húzza ki a hegyét a sebből . . . fáj . . .

Bartuc óvatosan visszahúzza a villavasat az átdöfött combból. A fiúból patázkik a vér, két markát rászoritja a sebekre.

— Itt vannak már! — súgja és előrszegezett állával mutatja az irányt az udvaron.

A holdvilág ezüst derengésében két sötét alak áll, egy köpcös, meg egy hegyes süvegű. Most léphettek át a sövényen, a kutyát vizsgálják, integetnek . . .

Bartuc átlátja a helyzetet.

— Hijnye! — csak ennyit mond és a következő pillanatban kiugrik eléjük, ordít:

— Elébe, Jóska! Mátyás! El kell fogni őket! Kerülj a hátuk mögé, Sándor!

Mintha kelepce volna és ők már lenék a zsványokat. A sebesült legény rögtön megérti a ravasz paraszt hadicselét, torkaszakadtából ordít ő is a földön:

— Üsse le, Mihály bácsi! Jóska szaladj a fejszével! . . . Szorítsátok őket az istállónak!

A kettős hangra eszeveszetten menekülnek a bitangok . . . A sipkás átveti magát a palánkon, a másik a seprűbokrok közé menekül, Bartuc utánuk . . . Csakhogy ő mezítláb van, nem tud futni a sűrű gazban, káromkodva vágja az egyik menekülő után a vasvillát . . .

— A keserves anyátokat! . . .

Nehéz lábdobogások hallatszanak, ahogy a gyáva rablók rohannak a dülőúton. Bizonyosan sátoros cigányok, komisz, pocsolya népség, orozva ölök és alattomosak . . .

Újra csend van megint . . . de csakhamar felvillan a tanya kiszobájában a lámpa és kiszól az asszony:

— Na, mi az Mihály?

— Gyere, Mári!... gyorsan, hozz vizet... tiszta törülőruhát...

Siess!

— Mi az, hát?

— Ne tátoj!... Szaladj, az Istenért... elvérzik!

A Vőneki gyerek nagy fekete vértócsában fekszik az ól alatt. A vékony vászonnadrág csupa iszamós ragadvány. Letolta már bal-lábáról a nadrág szárát is, úgy igyekszik elszorítani két markával a sebet. Ütőeret szakíthatott fel a villa, mert lüktet, buzog a vér nagyon...

Nem fáj különösebben, csak mintha gyengülne rohamosan, de azért mosolyog már, úgy nézi családjuk ellenségét, a mogorva Bartucot.

— Megmentettem... Mégis csak megmentettem... A Mari apja... hogy ritt volna a lelkem, ha azok a zsványok elkapták volna...

Bartuc ezalatt már elhatározza, mint segíthetne rajta? Katona volt ő, igaz, hogy csak amolyan «népkefélő», de azért három harcteret járt meg, tudja, mi a regula az ilyen vérzéseknél. Hirtelen kibujik az ingéből, erős markával széttépi a vásznat, pillanatok alatt kötélnek sodorja össze.

— Add a lábad! — kiáltja. — Hol az a seb?... Vérzik még?

— Nagyon...

— Na hocide... katonadolog... feszítsd ki erősen!...

Nyugodt, biztos mozdulatokkal köti el a combot. Lassodik a szivárgás, el is áll, de a fiú nyöszörög... a kötés mélyen bevág a vastag húsba...

— Jaj...

Az erős, derékiig mezítelen ember most megdöngeti öklével hatalmas mellét. Olyan így, mint egy eleven, mozgó bronzszobor, amint forgatja, tapogatja a sebesültet. Közben beszél:

— Hát ha majd katona leszel... mi?... Két golyó szaladt át a tudómön neköm is amoda Kostanyevicánál, gránátsplitter a lábikrámon... Mégis itt vagyok!

A legény elhallgat...

— Kihijjuk az orvost... Semmiség ez, begyógyul...

— Begyógyul...

— Szűzanyám! — rémul el az asszony, aki épen most ért oda hozzájuk az istállólámpással. Mi ez itt?... Teremtőm!...

— Ne rémuldözz — inti le Bartuc — inkább segíts, bevisszük... fogd a ballábát... vigyázva... úgy...

Ölbekapva a sebesültet, lassan befelé indulnak a tanyába. Útközben a fiatal Vőneki elkiáltja magát:

— Mári... a Márrika!... Ott maradt!

— Mi bajod van Márival? — képedtek el amazok.

— Ott hagytam a dobogó alatt. Velem volt, mikor észrevettük a zsványokat, akkor elájult szegény... mönjenek érte!

Most a házfal mellett látható lesz Mári leányzó. Szégyenkezik,

szepes és vérszíves az arca. Mérheteretlenül restellheti magát, amint megszólal :

— Itt vagyok már . . .

— Na nézd a mocskost, takarodsz be mindjárt. Hát így vagyunk?

— Így — üti rá a választ karjai között a sebesült.

— Hát épen ez se' nagy baj, majd eligazítjuk, ha már benne vagyunk.

Az ajtót behúzzák, kívül csak a néma holdvilágos éjszaka örökös és távol tanyákból felegetnek egymásnak az ebek . . .

V.

Amint felpitymallott, Bartuc átszalasztotta a leányt a Vőneki tanyába.

— Ha már összekapliztatok, eriggy te, hívd át az apját.

Az öreg Vőneki indulófélben volt már a városba, a szürkék befogva állottak, a piacra szánt takarmány is fenn volt a kocsiderékban : korai káposzta, szőlő, alma, egyetmás. A gazda fenn ült a bakon, nyugalom volt a tanyában, látszott, hogy nem vették észre Miska távollétét, el szokott csatangolni máskor is, vagy fönn hált az éjjel a padláson, a széna között. Jó puha ágy a széna ilyenkor, az idő lanyha, hol vannak még a derek . . .

— Na, mi az? — mordult le a leányra a bakról.

— Gyűjjön át rögtön Sándor bácsi mihozzánk !

— Mért mönnék én által? Minek?

— Baj van . . .

— Mi közöm hozzá? A ti bajotok . . . Gebedjetök mög !

— Nem a mi bajunk . . .

— Hát?

— A maguké.

— A mienk? . . . Miféle baj? . . . Beszélj !

— A Miska . . .

— Na?

— Ott fekszik minálunk.

— Nálatok? Hogy kerül oda? Mi baja van?

— Mög van sebösülve.

Vőneki nem értette a dolgot. Megsebesülve . . . az ő fia? . . .

Bartuc tanyáján? Ostoba beszéd ez, megint valami gyalázatosság, amit az a pihenteszű vén akasztófárávaló fundált ki, hogy kelepcébe csalja. Hogy nincsen más gondja neki dologidőben.

Ravaszul bajuszába mosolygott hát és elkiáltotta magát erős hangján :

— Miska, hej! . . . Hun vagy? Gyere elő !

Azt akarta, hogy lássa a leány is, itt kell lenni a fiúnak valahol és hiábavaló ez a ravaszkodás, nem megy ő egykönnyen lépé.

De a gyerek nem került elő. Felkutatták a szint, istállót, padlást, nem volt sehol. Mégis csak igaz valami abból, amit ez a leány karattyol.

— Aztán mi van vele? Hun sebösült?

— Lábán... Vasvellátul... Apám szúrta mög...

— Hijnye, a nemjó szentségtöket! — bömbölt az öreg Vőneki. — Bitangok... na de ilyet... átcsaltatok úgy-e, mögvéröztétök... na, majd rëndöt csinálók én mindjárt!

Káromkodva vágott neki az ellenséges tanyának, fegyvertele-nül, a leány a háta mögött bukdácsolt és amint így átvágtak a szántáson, ugarokon, szepegett és sóhajtozott, de mást nem mondott a fel-dühödött embernek.

Odaérve Vőneki feltépte a pitvarajtót és beordított:

— Mi az, hé?... Mi van avval a gyerökkel?

Miska ott feküdt a tisztaszoba nyoszolyájában, körülötte a Bartucsalád, épen forró herbateát itatott vele az asszony... .

— Isten hozta kendet minálunk — üdvözölte Vőnekít a haragos.

— Isten... — dörmögött a vendég, de nem értett semmit.

— Láttya kend — folytatta a másik — milyen sok furcsaság esik mög az emböri életben...

— Hm... Hát esni esik...

— A ténnapi éccaka is...

— Értelmesen beszéljön kend! — mordult rá Vőneki.

— Sora van annak... nem is tudom máskép... Mári te, hallod? Szaladj szíved a pincébe, merítsd mög ezt a kancsót borral...

Nagynehezen letessékelt Vőnekít az asztal mellé, kiküldött mindenkit, csak Márit várta meg a borral.

— Te mög itt maraggy! Szónk lösz veled.

Az egyszerű emberek bőbeszédű részletességével mondotta el a dolgot, a fiú motoszklását, a döglött kutya megpillantását, a villa-szúrást és a zshiványok menekülését.

— Hm, hm... — bólogatott Vőneki — hát így vagyunk?

— Így.

— Most aztán mi lösz?

— Sömmi. Még möggyógyul a gyerök, addig nálam marad. Vállalom.

— Hát a leány — vágott rá oldalt a szemével Vőneki, ak nek hirtelen haragja lassan átfordult a huncutkodó megbékélésre.

— Ez? — intett feléje Bartuc is — ez a dobogók alatt bujkáló?... Hát elviheti kend, ha épen akarja. Odaadom cserébe...

Mári feje ekkorra olyan volt már, mint a pipacs. Kötőjébe teme-tett arccal sírdogált a kemencepadkán, Vőneki ellágyulva nézte...

Ó, a lellem... Milyen szép, sugárderekú pesztra, nincs ilyen leány a határban, különös, eddig nem is vette észre... persze a harag miatt... Nézd csak, nézd, a gyalázatosak, a fia, meg ez a kis haszon-

talán nem vesztették így el az egymás iránt való szemevilágukat, nem tartották a haragot, ők nem...

— Hát elgyünnél-e hozzánk? Mi?

— El — felelt a vékony leánysóhajlás.

— Mönnyemnek is?

— Annak is...

Koccintottak, ittak.

A sebesült boldogan pislogott a párnák között, szeme beszélt már a leánnyal, aki könnyei közül kileselkedett rá. Összemosolyogtak.

Darabig megint elnémult mind a négy, aztán Vőneki kezdte, tegeződve:

— Hát, tudod... gondoltam, hogy azt a csücsökfődet... most már...

— A lucernát?

— Azt... Átaladom.

— Jó — bölintott rá Bartuc — tudtam én, hogy nem hóttig-haragtartó kend. No majd bemögyünk a fiskálishoz, átiratjuk. Mit kérsz érte?

— Sömmit.

— Csak úgy?

— Csak. Betudódik a gyerökébe.

— A' mégjobb...

Darabig még iddogáltak, aztán szinte egyszerre szólalt meg mind a kettő:

— Mi lösz a mai piaccal?

— Az ám... Elunták ezuta a lovacskák...

— Tán mönnénk is.

— Na még ezt a félpohárt...

— Aggyonisten!

— Isten...

Indultak. Bartuc kocsija is felpakolva állt az udvaron. Búcsúzóban még odaszólt Vőnekinek:

— A küvesúton rövidebb... Arra hajt át kend, úgy-e?

— Arra hát... Most már...

— Délben a Savanya kocsmájában mögbeszélhetjük a többit.

— Jó...

Azzal szétváltak.

VI.

Három hét sem telt bele és felépült a legény. Erős szervezete és a jó vér hamar átsegítették a bajon.

A cigánykaraván különösképen még akkor éjtszaka felszedte sátorfáját és meglépett a sötétség védelme alatt.

Vigye el az ördög őket, nem érdemes szaladozni utánuk, csend-

örökhöz, törvénybe, bíróságra. A pusztai élet szokásai szerint védi meg magát tőlük az errevaló tanyai ember.

Mári és a Miska meg nagyon bele lehettek éhezve egymásba, mert mire a legény a huszadikba fordult, megesküdtek és összeköltöztek, a tanyába, amit közakarattal épített nekik a két vén haragos az arányosan kihasított tagon.

Az új ház portája épen arra a bizonyos lucernaföld csücskére esett.

Terescsényi György.

IDEGEN.

*Ha bemennék az utcán,
Amerre sohse jártam,
S ahol sohase voltam,
Ha leülnék egy házban,
Mondanák-e: Maradj itt!
Mért jöttél? kérdenék-e?
És amit tőlük kapnék,
Mi lenne: jaj, vagy béke?
Elmondanák-e titkuk,
Éjjéli vágyódásuk,
Vagy mondanák: Köszönjük,
Keresd a lelket másutt.*

*Megéreznék-e rajtam,
Hogy minden ház a házam,
Hogy minden könny a könnyem,
És minden láz a lázam.
Hogy minden házban rokon,
Testvér vagyok és gyermek,
Aki elveszett régen,
S akit már nem keresnek.*

Falu Tamás.